

MARIANN VILLA OG MAJA FARSTAD:

Hytteliv og lokalsamfunn

FORSKNINGSLIMIT NR 1/2011

Bygdeforskning

NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING (Bygdeforskning) er en forskningsstiftelse som ble etablert i 2001. Bygdeforskning som forskningsmiljø har imidlertid eksistert siden 1982 under ulike organisasjonsformer. Bygdeforskning har samarbeidsavtaler med Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet (NTNU) og er lokalisert ved universitetsområdet på Dragvoll i Trondheim.

Bygdeforskning er et nasjonalt senter med oppgave å ta vare på og utvikle en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse innen bygdesosiologi og flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning skal utføre samfunnsvitenskapelig forskning og bidra med ny innsikt til kunnskapsallmenningen. Dette gir også et forskningsmessig grunnlag for å gi råd og delta i samfunnsdebatten. Bygdeforsknings kjernevirksomhet er knyttet til flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning utfører forskning på følgende områder:

- **Lokalsamfunn, bygdeliv, kultur:** Sentralt står utviklingstrekk og fenomen knyttet til endringsprosesser og nye tilpasninger i bygdesamfunn. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet levekår, velferd, forvaltningsstruktur, tjenestetilbud, mobilitet og ulike aspekter ved forholdet bygd og by.
- **Ressursforvaltning, miljø, landskap:** Sentralt står prosesser knyttet til bruk, vern og forvaltning av natur, kulturlandskap og kulturarv i fjell-, innland- og kystområder. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet kommersialisering av naturbaserte ressurser, bruk og vern, klimautfordringer, politikk og forvaltning.
- **Næringsutvikling, landbruk, verdikjeden for mat:** Sentralt står endringer i tradisjonelt jord- og skogbruk og verdikjedene for mat og fiber. Forskningsaktivitetene omfatter økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av endring og innovasjon. Det inkluderer blant annet nye næringer, nye organisasjonsformer, forbrukstrender, rekruttering, klimatilpasninger, forvaltning og politikktutforming.

Hytteliv og lokalsamfunn

Urke i Ørsta kommune

Hyttefolket investerer stadig mer tid og ressurser i bygdekommunene, noe som gir nye muligheter, men også utfordringer. Vi ser på lokale strategier

for å involvere fritidsbefolkningen, forholdet mellom fritids- og lokalbefolkning og fritidsbefolkningens opplevelse av hyttelivet og vertskommunen.

NOEN FAKTA :

- 45 prosent av utenbygds hyttebrukere har slekt bosatt i hyttekommunen, 20 prosent har selv tidligere bodd i hyttekommunen.
- 15 prosent av utenbygds hyttebrukere kan tenke seg å flytte til hyttekommunen. Kun fem prosent av kommunene oppgir å ha utformet en strategi for å få fritidsbefolkningen til å bli fastboende.
- 36 prosent av kommunene oppgir at de til en viss eller i stor grad samarbeider med andre kommuner om fritidsbefolkningen.
- De fleste hyttebrukerne er jevnlig i kontakt med andre når de bruker hyttene sine; både andre hyttefolk og fastboende i vertskommunene.

I prosjektene samarbeider vi med forskere ved Geografisk institutt, NTNU, University of Wisconsin-Madison og Agderforskning i Kristiansand.

Forskningsprosjektene "Andrehjemsfenomenet og nye bygdekonflikter. Konsekvenser av flere deltidsbosatte i bygde-Norge" og "Rural mobilitet" belyser ulike sider ved den kraftige veksten i nordmenns anskaffelser og bruk av forskjellige typer fritidsboliger. Forskningen viser at hytta både er et sosialt møtested og et sted for utøvelse av friluftsinnteresser. Sosialt samvær med familie og venner er blant de viktigste aktivitetene på hytta, som også er et nytt samlingspunkt

for familiemedlemmer som lever geografisk og sosialt adskilt. Nær halvparten av utenbygds hyttebrukere har slektstilknytning til hyttekommunen, og oppvekst i eller slektstilknytning til hyttekommunen kan gi en annen hytteorientering enn den rent friluftsdrevne. Intervju med hytteeiere viser likevel at det først og fremst er egen kjernefamilie man søker å 'gjenforene' på hytta – ikke familie eller slekt i hyttekommunen.

INVOLVERING I HYTTEKOMMUNEN

Spørreundersøkelsen By, bygd og fritidsboliger 2008 viser at den norske fritidsboligbefolkningen ofte har tett sosial kontakt med befolkningen i hytte-vertskommunene, og at de fleste også jevnlig aktivt benytter seg av ulike servicetilbud. Tre fjerdedeler (79 prosent) av hyttebrukerne oppgir at de av og til eller ofte har sosial kontakt (f.eks. slår av en prat) med de fastboende. Generelt sett opplever hyttefolket liten grad av konflikt med lokalbefolkningen. De fleste forteller at de jevnt over har et harmonisk forhold til lokalsamfunnene der hyttene er lokalisert. Nesten alle (92 prosent) rapporterer videre at de handler mat på lokale matvarebutikker – så mange som to tredjedeler svarer at de gjør dette som regel hver gang de besøker fritidsboligen. Færre, men fortsatt en betydelig gruppe, benytter seg også jevnlig av ulike offentlige servicetilbud i hyttekommunen.

FRITIDSBEFOLKNINGEN – INNBLANDING OG MEDVIRKNING

1/5 av lokalbefolkningen i rurale hyttekommuner mener at hyttebrukerne tar seg for mye til rette. Mange hytteeiere ønsker innflytelse i vertskommunen i saker som angår dem selv eller områder som de benytter seg av. Fastboende er imidlertid kritiske til hytteeierens innblanding hvis de ikke opplever at hytteturismen fører med seg noe positivt i bostedskommunen. Halvparten av landets ordførere mener at fritidsbefolkningen og lokalbefolkningen konkurrerer på det samme boligmarkedet. Dette varierer gjerne fra sted til sted, ut fra etterspørsel, arealtilgang og hvorvidt man har innført bopliktregel eller ikke.

Halvparten av lokalbefolkningen i rurale hyttekommuner opplever at deres kommune samlet sett er tjent med hytteturismen, men hele 37 prosent ønsker ikke at bostedskommunen skal åpne for ytterligere utbygging av fritidsboliger. Dette samsvarer med spørreundersøkelsen blant ordførere i norske kommuner, der 63 prosent mener at kommunen bør legge til rette for mer utbygging av fritidsboliger. 25 prosent av ordførerne mener også at vertskommuner i sterkere grad bør prioritere fritidsbefolkningens sine interesser. Fritidsbefolkninga er i dag bare av og til eller sjelden involvert i generelle politiske prosesser i vertskommunene, men er langt oftere involvert i kommunale reguleringsplanprosesser. Likevel oppgir 85 prosent av ordførerne at de er uenige i at hytteeiere skal kunne få stemmerett i hyttekommunen.

HYTTEBYEN – EN TRUSSEL FOR HYTTELIVET?

Å samle den moderne familien på hytta krever plass. Dette er understreka av hytteeiere som starter med en tradisjonell, enkel hytte og etter noen år ender opp med "hus nummer to" – et

andre hjem. Størrelse, komfort og utforming av fritidsboligen er gjort med tanke på å samle familie og ulike generasjoner, samtidig som en skal ta vare på behovet for privatliv, fred og ro. Dette betyr større hytter med mer komfort. Trenden de senere årene har også vært maksimal utnyttelse av tomtene. Felles for hytteeiere uavhengig av størrelse på egen hytte er en skepsis til "bybygging" og fortetting, med små hyttetomter uten fri natur rundt. Fortetting utfordrer det fritidsbefolkninga søker: Avslapning, naturopplevelser og naboskap uten innsyn.

UTFORDRINGER I OMSORGSSEKTOREN

Det er generelt tydelige og sesongbaserte toppe med tanke på når fritidsbefolkninga er til stede i hyttekommunene. Pensjonister og trygdede bruker fritidsboligen gjennomsnittlig 20 dager mer per år enn andre fritidsboligbrukere. 77 prosent av kommunene oppgir likevel at de ikke har lagt en strategi for å takle sesongavhengig etterspørsel etter pleie- og omsorgstjenester. Med økende bruk av fritidsboligen kan slik etterspørsel bli en kommunal utfordring.

I prosjektene er det gjennomført to spørreundersøkelser. By, bygd og fritidsboliger 2008 er en undersøkelse som baserer seg på representative utvalg av både hytteeierne/-brukerne i Norge, og av befolkningen i de norske rurale hyttekommunene (38 prosent svar). Norske kommuner og

fritidsbefolkningen 2009 er en undersøkelse blant alle landets ordførere (54 prosent svar). I begge prosjektene er det gjennomført intervju med hytteeiere og lokalbefolkning i til sammen åtte ulike norske hyttekommuner.

Prosjektene Andrehjemsfenomenet og nye bygdekonflikter (2007-2011) og Rural mobilitet (2007-2010) er begge finansiert av Norges forskningsråd.

FORSKERNE SOM ER TILKNYTTET PROSJEKTET

MAJA FARSTAD er doktorgradsstipendiat i sosiologi ved NTNU og forsker III ved Norsk senter for bygdeforskning. Hennes doktorgradsarbeid gjennomføres på prosjektet "Andrehjemsfenomenet og nye bygdekonflikter", hvor hun fokuserer på grunnlaget for konflikt og misnøye knyttet til urbane hytteeieres opphold i bygda. maja.farstad@bygdeforskning.no

MARIANN VILLA er forsker II ved Norsk senter for bygdeforskning, og har vært prosjektleder for Bygdeforskningens del av prosjektet "Rural mobilitet". Hun har doktorgrad i sosiologi fra NTNU med tema bygda som bosted. Hennes forskning har i hovedsak dreid seg om lokalsamfunn og bygdeutvikling, mobilitet, lokal kultur og sosialt liv i bygdene. mariann.villa@bygdeforskning.no

JOHAN FREDRIK RYE er professor ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU, og forsker I ved Norsk senter for bygdeforskning. Han er prosjektleder for "Andrehjemsfenomenet og nye bygdekonflikter". Hans doktoravhandling i sosiologi ved NTNU diskuterte innenlandsk bygd til by-flytting fra et klasseperspektiv. I dag arbeider Rye med prosjekter om arbeidsinnvandring fra Øst-Europa, og urbane nordmenns "deltidsmigrasjon" til bygdesamfunn med utgangspunkt i fritidsboliger. johan.fredrik.rye@svt.ntnu.no

ODDVEIG STORSTAD er forskningsleder og forsker II ved Norsk senter for bygdeforskning. Hun har doktorgrad i sosiologi fra NTNU. Storstad har hovedsakelig arbeidet med tema knyttet til forbruk av mat og forbrukertillit, forbrukerholdninger og -adferd, matvarekvalitet og risiko. Hun jobber i dag også med Bygdeforskningens Lokalsamfunnsundersøkelse og har deltatt i gjennomføringen av hytteprosjektet Rural Mobilitet. oddveig.storstad@bygdeforskning.no

Andre som har deltatt på prosjektene er Reidar Almås, Marit S. Haugen, Arild Kroken og Brit Logstein.

Forskningspartnere ved Agderforskning, Geografisk institutt, NTNU og Department of Rural Sociology, University of Wisconsin-Madison.

PUBLIKASJONER FRA HYTTEPROSJEKTENE VED BYGDEFORSKNING

Idyll i hyttebygda? Lokalbefolkningens perspektiver.

Johan Fredrik Rye og Maja Farstad
I: Haugen, M.S. og E.P. Stræte, red, Rurale brytninger.
Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Hytta som møtestad – tilpassing og utfordring.

Mariann Villa
I: Haugen, M.S. og E.P. Stræte, red, Rurale brytninger.
Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Amenities, affluence, and ideology: Comparing rural restructuring processes in the US and Norway.

Paul Van Auken og Johan Fredrik Rye
Landscape Research 36 (1) 63-84

Rural residents' opinion about second home owners' pursuit of own interest in the host community.

Maja Farstad
Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography 65 (3) 165-174

The second home phenomenon and Norwegian rurality.

Johan Fredrik Rye og Nina Gunnerud Berg
Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography 65 (3) 126-136

Conflicts and contestations. Rural populations' perspectives on the second homes phenomenon.

Johan Fredrik Rye
Journal of Rural Studies 27 (3) 263-274

Dreaming of a Smallholding.

Arild, Blekesaune, Marit S. Haugen og Mariann Villa
Sociologia Ruralis 50 (3) 225-241

Norske kommuner og fritidsbefolkningen.

Kommentert frekvensrapport. R-9/10
Arild Kroken, Brit Logstein, Oddveig Storstad og Mariann Villa

By, bygd og fritidsboliger 2008.

Kommentert frekvens-rapport. R-10/09
Maja Farstad, Johan Fredrik Rye og Reidar Almås

Fra økt konfliktpotensial til vinn/vinn: Hvordan kan bygdefolk flest tjene på fritidsboligbrukernes tilstedeværelse i bostedskommunen?

Maja Farstad og Reidar Almås
Utmark (1) 2009 <http://www.utmark.org/>

Fritidsboligfenomenet i Norge. Fagnotat om utvikling i bruk av fritidsboliger. N-11/08

Maja Farstad, Johan Fredrik Rye og Reidar Almås

Bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning • Universitetsenteret Dragvoll • N-7491 Trondheim
• Tlf.: 73 59 17 29 • Fax: 73 59 12 75 • www.bygdeforskning.no • post@bygdeforskning.no

ISBN 978-82-991199-3-1

